

BIBLIOTECA DEL NÚVOL

No blanquejarem la cendra

IN MEMORIAM
VICENÇ PAGÈS JORDÀ

BIBLIOTECA DEL NÚVOL

No blanquejarem
la cendra

IN MEMORIAM
VICENÇ PAGÈS JORDÀ

No blanquejarem
la cendra

IN MEMORIAM
VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Primera edició: Octubre de 2022

© Dels textos: dels autors

© D'aquesta edició:

NÚVOL, EL DIGITAL DE CULTURA
Pau Claris, 147 (1-1)
08009 Barcelona
nuvol.com

Disseny: Laia Serch Muni

 @nuvol_com

 @nuvol_com

 @elnuvol

ISBN: 978-84-17455-47-7

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes en la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públic.

sumari

Pòrtic

CONVERSANT AMB VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Vicenç Pagès Jordà: «Escriure llibres és anacrònic»

—Joan Burdeus

Vicenç Pagès Jordà: «Escriure surt de dintre però es pot educar»

—Núria Surrell

VICENÇ PAGÈS JORDÀ IN MEMORIAM

L'escriptor insubornable

—Bernat Puigtobella

Te n'has anat massa d'hora, Vicenç

—Jordi Nopca

Vicenç Pagès Jordà, i el deure de la saviesa

—Esteve Miralles

Ets gran, Vicenç!

—Eva Comas

El món d'en Vicenç

—Melcior Comes

Vicenç Pagès Jordà, flaubertianament postmodern

—Pere Antoni Pons

Vicenç en tots els sentits

—Màrius Serra

Se m'és mort un amic

—Joan-Daniel Bezsonoff

En la mort de Vicenç Pagès Jordà

—Josep M. Muñoz

Dos jugadors de whist

—Miquel-Àngel Llauger

VPJ

—Adrià Pujol

L'home que jugava

—Josep Maria Fonalleras

Vindrà la tristesa i serà una casa on estar-s'hi

—Eva Vázquez

El triomf pòstum de Cyrano

—Andrea Daza

El món de Vicenç

—Jordi Puntí

No blanquejarem la cendra

—Bernat Puigtobella

Comunitat de les lletres

—Josep Maria Fonalleras

T'estimàvem i t'admiràvem, Vicenç

—Antoni Puigverd

Gràcies per la companyia, amic

—Miquel Berga

LLEGINT VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Vicenç Pagès. Dies de frontera, una novel·la millor

—Esteve Miralles

Robinson. Un estol de llits flotants

—Eloy Fernández Porta

Robinson. Entomologia d'un naufrag

—Bernat Puigtobella

Ok, Vicenç

—Joan Burdeus

Vicenç Pagès Jordà, entre olors i pudors

—Montserrat Serra

El joc a tot o res, 'Kennedyana' com a regla

—Joaquim Noguero

Pòrtic

La mort prematura de Vicenç Pagès Jordà el passat 27 d'agost va causar una gran consternació en tots nosaltres, amics, escriptors, crítics i lectors. Vam vessar llàgrimes i també molta tinta. A *Núvol* vam publicar alguns articles d'homenatge que es van escriure en aquell moment i ara els apleguem en aquest ebook juntament amb articles apareguts en altres mitjans o directament inèdits.

No blanquejarem la cendra consta de tres parts. En un primer bloc recollim dues entrevistes publicades a *Núvol* que ens retornen la veu de l'autor. Les llegim ara, emocionats, com si sentíssim parlar en Vicenç. El segon bloc, el més extens, reuneix els articles que s'han publicat des de la seva mort i també els dos parlaments que Antoni Puigverd i Miquel Berga van fer al funeral. La darrera part del llibre aplega ressenyes dels últims llibres del Vicenç, la majoria publicades a *Núvol*, des del 2012.

La mort d'en Vicenç ens va convocar a un d'aquells moments de comunió que es donen rarament en un país i una literatura. Era un dol viscut amb un gran consens, perquè tots sabíem que la mort ens arrabassava un escriptor únic. Només em reca que totes les coses que llegireu en aquest llibre no vam ser a temps de dir-les mentre ell vivia.

Bernat Puigtobella

CONVERSANT AMB VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Vicenç Pagès Jordà: «Escriure llibres és anacrònic»

Joan Burdeus

Publicat a Núvol el 18/09/2018

Vicenç Pagès Jordà, escriptor, professor i crític literari, és un dels noms més consolidats de la vida lletraferida del país. Forma part d'una generació, els nascuts als anys 60, per a la qual, en les seves paraules, «ara és el nostre moment». Guardons com el Premi Nacional de Cultura de 2014 o el Sant Jordi de novel·la del 2013 corroboren aquesta maduresa que, en les distàncies curtes, es tradueix en una aura de venerabilitat acompanyada d'un somriure autoconscient. Practicant d'aikido –el que més crida l'atenció si tafaneges el seu Facebook-, Pagès és el que esperaries si a un mestre zen li afegissis la ironia empordanesa. Gran tuitaire i selector de memes, sap fer servir les xarxes socials molt millor que la majoria dels meus amics de menys de 30 anys. Avui l'entrevistem, sobretot, perquè s'ha passat molts anys ensenyant a escriure a la Universitat Ramon Llull i a l'Aula d'Esriptura de Girona. Volem que ens expliqui què és això de l'escriptura creativa i com s'ensenyava, i que reflexioni sobre l'estat de la qüestió a casa nostra.

Com s'ensenyava escriptura creativa? Si ets professor universitari, has de posar l'accent en com escriure més que en la normativa: si una frase és massa llarga o massa curta, si una paraula és massa culta o massa poc, o com acabar el text perquè generi un efecte determinat. I aquí intervenen el gust i

l'autoritat, poder determinar fins a quin punt és rellevant quan el teu professor et diu «no m'agrada». El que em trobo molt sovint és una negociació amb aquesta autoritat. En la gramàtica hi ha moltes certeses, en la redacció hi ha força certeses i en l'escriptura creativa no hi ha cap certaesa. Jo no puc demostrar que una frase és bona perquè sempre em poden treure un Proust o un Pla que hagin fet el contrari. És un territori on, o hi ha confiança amb l'autoritat, o no s'avança.

Com gestionen les situacions en què els gustos xoquen i et qüestionen l'autoritat? És difícil, perquè jo tampoc tinc clar que tingui raó. A mi m'agrada més Monty Python que Humor Amarillo, però tu et pots guanyar la vida fent *Humor Amarillo*. Hi ha d'haver un cert respecte per l'escriptor que no escriu com jo voldria. Després d'uns anys de fer-ho, he arribat a diverses conclusions: no hi ha cap fórmula irrefutable, els gustos sempre estan presents, i els gustos també volen dir generacions; no és el mateix el gust d'una generació que ha vist *Lost* que el d'una generació que té Bad Gyal com a referent. El que cal és respecte per l'altre i ganes d'aprendre i escoltar-lo. Jo els hi poso uns deures, ells escriuen, i aleshores parlem del que m'ha agradat. Jo puc dir si m'agrada més o menys, però no puc dir «és bo» o «no és bo». *La Catedral del Mar* per mi no és bo, però queda una mica ridícul que un professor et digui que el teu llibre no és bo si després et guanyes la vida escrivint.

Precisament, el tipus de literatura que tu fas seria de les més difícils d'ensenyar. Però el meu objectiu no és que coneguin la meua obra, sinó que trobin què poden dir ells de diferent. El meu objectiu és que algú que llegeixi els textos i pugui dir «m'agraden més les últimes que has fet que les primeres per això, per això i per això»

Pel que em dius —i disculpa la paraula— ensenyar escriptura creativa s'assembla més al coaching que a una classe magistral? Sí, exactament. Jo he anat més cap aquí: el més important és que hi hagi pocs alumnes i que escriguin cada setmana. Després, ja ho veurem.

El xoc generacional és més gran que mai? Hi ha diferents abismes. Quan vaig arribar a la universitat, tenia el doble d'edat que els alumnes. Ara ja és més del doble. El cicle generacional s'ha accelerat molt. Abans podies dir que la gent de vint anys tenia característiques comunes, tant li fa si tenien 23 o 28 anys. Ara, cada any és un món. Jo m'he trobat gent de 18 anys dient-me «jo no entenc els de 14». Això abans no passava. La música que escolten, els llibres que han llegit, les paraules que fan servir... tot canvia molt més de pressa.

Això vol dir que un escriptor té un públic cada cop més reduït a la seva generació, o encara es poden dir coses universals? Jo espero que encara es puguin dir coses universals. Però hi ha una certa resistència a abandonar el vocabulari familiar per tal d'aprendre'n un altre. Últimament, quan llegim un conte i parlem del personatge, el 90% diuen que és «paranoic». Però potser és esquizofrènic, potser és neuròtic, potser no té cap problema mental o potser no l'has entès. No és gaire operatiu el terme «paranoic», si serveix per tothom. Part de la feina és aconseguir que una paraula es divideixi en 10 perquè el món és força més complicat i necessites més paraules per identificar-lo. Alguns alumnes estan disposats a fer-ho, i altres es reboten. Es dona aquest fenomen de la persona que paga una fortuna perquè un professor li expliqui coses que no li interessin, i això és força nou. Ser alumne implica una certa modèstia inherent, i no sempre hi és. No vol dir que t'ho creguis

tot, però, d'entrada, com a hipòtesi de treball, potser és útil pensar que el professor en sap més que tu.

Per què un alumne de medicina o de matemàtiques ho entén perfectament i un d'escriptura no? Perquè escriure és molt personal. Escriure és revelar secrets, perquè tu estàs sol i surten unes coses que potser no sabies. Hi ha un monòleg interior i apareixen coses que vénen de molt endins. Això pot tenir qualitat literària o no, però no és el mateix que fer una suma. I jo intento que els alumnes distingeixin la crítica al text de la crítica a l'autor, però moltes vegades és difícil, perquè allò és part de l'autor. Tens una cosa que t'ha costat descobrir i donar-li forma, i de cop veus gent que en parla com si fos un material inert, quan és material molt sensible. Tu els hi dius a alguns alumnes «això no és versemblant», i ells et diuen «és que això va passar de debò», i tu els has de saber fer entendre que passen coses que no són versemblants.

Fins ara hem pressuposat que l'escriptura creativa encara interessa als joves. Però els formats més complexos, com el llibre, semblen incompatibles amb l'economia de l'atenció del món digital. Jo trobo que és molt millor ser immigrant digital que nadiu digital, perquè tens dos sistemes d'aproximació. El fet que la gent que només té un sistema d'aproximació es cregui millor que la que en té dos, em costa molt d'entendre. Jo puc anar a Google i a la biblioteca i sortir-me'n, sóc bilingüe, mentre que la gent que no pot anar a una biblioteca té un problema greu, perquè no tot és a Google. També és cert que la seducció de la imatge també ens afecta als immigrants digitals. Si vaig a un bar i hi ha el diari, a vegades m'interessa més el meu telèfon que el diari que ja té 12 hores. Però és com si tingués una vacuna.

Faries una novel·la si ara tinguessis 18 anys? Abans —i jo vinc de l'època franquista— un llibre era com un tresor. Avui dia, els tresors es poden trobar a molts llocs diferents. Jo ho veig una mica anacrònic, escriure llibres. Encara són més anacrònics l'òpera i el sonet, i trobaràs gent que troba anacrònica l'educació. Jo vinc d'una època anacrònica i ho sé veure, però els meus clients la troben encara més anacrònica. Per mi, fer llibres com els que faig és com col·leccionar segells. No li busco un valor de mercat, tot i que és benvingut. El meu objectiu és fer el que m'agrada fer, però ja fa temps que he renunciat a guanyar-me la vida escrivint.

Per què t'agrada escriure? En el meu cas no hi ha un moment fundacional. Quan miro enrere, sempre he estat escrivint. Té un punt de caràcter, de la família en què has nascut, de com estructures els temps. És natural. Fa temps vaig veure una pel·lícula d'uns presoners polítics als quals el que més els molestava era no tenir paper i llapis per escriure. Se sentien com uns ionquis. Jo tinc una sensació semblant: no és que m'agradi escriure és que, si tu m'ho treus, em sento mancat. També genera una dinàmica: quan ho fas, ja et converteixes en un escriptor i la gent et pregunta què estàs escrivint.

Per què t'agrada llegir? En el meu temps d'oci tinc diferents opcions. Per mi l'opció de llegir continua sent-hi, hi ha estat sempre de manera natural, no se n'ha anat i em dona coses que les altres no em donen. Conec gent jove que també li passa. Llegir et dona unes gratificacions que altres coses no et donen. Jo puc veure *Deadpool 2* i trobo que té un cert interès, llegeixo el llibre de l'Eloy Fernández Porta [és el que duia a la motxilla], i té un altre tipus d'interès. Trobo que, si no ho tinc tot, em perdo coses. Es pot viure sense llegir, esclar, però per mi és un plus que et fa més persona. Conec molta gent que no llegeix i no